

2023

Jaarverslag

DE CASTEELSE POORT

museum van de stad Wageningen

Museum De Casteelse Poort

Bowlespark 1a, 6701 DN Wageningen

0317 421436

info@casteelsepoort.nl - www.casteelsepoort.nl

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	Blz. 3
Medewerkers	Blz. 4
Financiën	Blz. 5
Bezoekers	Blz. 6
Herinrichting historische presentatie	Blz. 9
Tentoonstellingen	Blz. 10
Collecties	Blz. 13
Educatiecommissie	Blz. 15
Gebouw en veiligheid	Blz. 16
Winkel & Balie	Blz. 16
Communicatie en Public Relations	Blz. 17
Bijlage 1: Aanwinsten collectie	Blz. 20
Bijlage 2: Vrijwilligers, die in 2023 actief waren voor het museum	Blz. 22

Bowlespark 1a
6701 DN Wageningen
KvK dossier 41049545

(0317) 42 14 36
info@casteelsepoort.nl
www.casteelsepoort.nl

Rekeningnr. IBAN NL39INGB0000421656
t.n.v. Stichting Historisch Museum Wageningen
BTW nr NL 8046 29 419

VOORWOORD

Het was een vol jaar. 2023! We kunnen terugzien op vele activiteiten.

Grote, maar ook kleine kortlopende tentoonstellingen, veelal gerelateerd aan bekende Wageningers, trokken veel bekijks. Een pluim verdienen onze vrijwilligers, die weer een grote inzet vertoonden en met initiatieven als bijvoorbeeld het speciale kinderprogramma op de zondag en de terrasbijeenkomsten de Wageningers naar het museum brachten. Aan het tweejarig uitje, opnieuw georganiseerd door de Vrienden van de Casteelse Poort, namen weer veel vrijwilligers deel. Een dagje op het paleis Het Loo met zijn prachtige tuinen, waarvan we hebben genoten.

Minder gelukkig zijn we dat onze plannen voor de hoognodige ver- en nieuwbouw dreigen te stagneren door ingewikkelde administratieve procedures en langdurige bestuurlijke besluitvorming. Onze plannen, een ontwerp van de architect Pieter Roza, waren al een paar keer in de toenmalige Commissie Ruimtelijke kwaliteit aan de orde geweest en positief ontvangen op een enkel detail na. Daardoor leefden we in de veronderstelling in 2024 met de eerste fase te kunnen beginnen, waardoor we ook een start zouden kunnen maken met de uitvoering van de herinrichtingsplannen die al een paar jaar op de plank liggen. Teleurstellend omdat ons museum wel een boost kan gebruiken.

We blijven ons echter inzetten voor een gezond museum dat aan de huidige normen van de museale eisen voldoet.

Liesbeth Tuijnman
Voorzitter

MEDEWERKERS

In 2023 waren er 68 vrijwilligers in het museum actief.

De samenstelling van het bestuur was in 2023 als volgt:

- Mw. E. Tuijnman, voorzitter
- Dhr. R. Janssen, penningmeester
- Dhr. W. Heijman, vice-voorzitter
- Mw. E. Storchi, secretaris
- Dhr. D. van der Sleen, secretaris
- Dhr. P.M. Kernkamp (gemeentearchivaris) adviseur

Naast de bestuursleden zijn beperkt tekeningsbevoegd:

Dhr. A.N.M. Delhez en dhr. J. van Nielen

Het bestuur heeft zich in de verslagperiode onder meer beziggehouden met:

- Het verder verbeteren van de interne en externe communicatie.
- De uitwerking van het (ver-) bouwplan.
- Het aansluiten bij lokale initiatieven ter versterking van de culturele en historisch erfgoedsector.
- Samenwerken met de Historische Vereniging Oud-Wageningen en de Stichting Gilde Wageningen.
- Het verbeteren van de video- en audioapparatuur en de beveiliging.
- Het aanbrengen van gebouw technische verbeteringen.
- Een traject in gang gezet om te blijven voldoen aan de museumnormen.
- Het opstarten van het vrijwilligersbeleid.
- Het archief verder op orde brengen.

FINANCIËN

Voor een gedetailleerd overzicht van de financiën verwijzen we naar het financieel jaarverslag.

Na 2 magere coronajaren bleek 2023 financieel goed uit te pakken, onder andere door compensatie van de gemeente voor coronakosten in vorige jaren. Daardoor ontstond er nu weer ruimte om te reserveren voor toekomstige investeringen.

De exploitatie kan als volgt worden samengevat (in duizenden euro's):

	2023	2022	2021
Subsidie Gemeente Wageningen	45	51	42
Entree en winkel	16	13	6
Overige bijdragen	2	3	0
Rentebaten	1		
Totaal Baten	64	67	48
Kosten tentoonstelling en publiciteit	25	25	9
Kosten Huisvesting	33	25	34
Organisatie en kantoor	6	7	5
Totaal kosten	64	57	48
Resultaat voor bestemming	0	10	0
Toevoeging aan bestemmingsreserves	0	10	0

De financiële positie op langere termijn (reserveringen en eigen vermogen) steeg van 227 naar 247 duizend euro. Toch een stijging van € 20.000 ondanks het ontbreken van een overschot op de exploitatie. De toename is geheel toe te rekenen aan de gemeentelijke subsidie "Wageningen Aantrekkelijk" voor het deel dat pas in 2024 zal worden uitgevoerd.

Van het totaal eigen vermogen (ad €247.000) is € 230.000 geoormerkt voor verbouwing en herinrichting.

In cijfers ontstaat het volgende beeld:

	2023	2022	2021
Vaste activa	2	2	12
Financiële Vaste activa	232	150	
Geldmiddelen en vorderingen	17	81	70
Totaal Bezittingen	251	228	82
Schulden (kortlopend)	4	1	2
Eigen vermogen en reserves	247	227	80

BEZOEKERS

Bezoekersaantallen

In totaal ontving het museum in het verslagjaar 5.517 bezoekers.

Bezoekersaantallen 2023

In het afgelopen jaar bezochten 5.517 bezoekers ons museum, een aantal dat weer een beetje het niveau haalt van voor de coronajaren. De registratie was door personele en organisatorische redenen niet volledig betrouwbaar.

Desalniettemin kan de volgende onderverdeling gemaakt worden:

	2023	2022
Bezoekers met museumkaart	3228	2425
Betalende bezoekers volwassene	1292	694
Educatieprojecten	547	615
Gratis toegang	450	536
Totaal	5517	4270

Een overzicht van de bezoekersaantallen in de afgelopen jaren, geregistreerd bij de Museumvereniging, geeft het volgende beeld:

2023	5517
2022	4270
2021	1774
2020	2185
2019	5378
2018	3965
2017	5119
2016	4870

Herkomst en motief

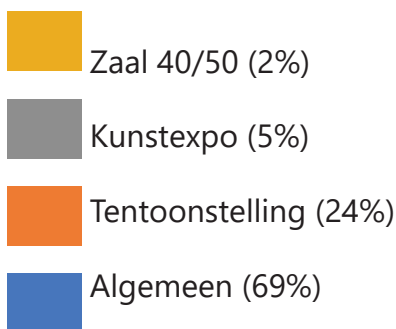
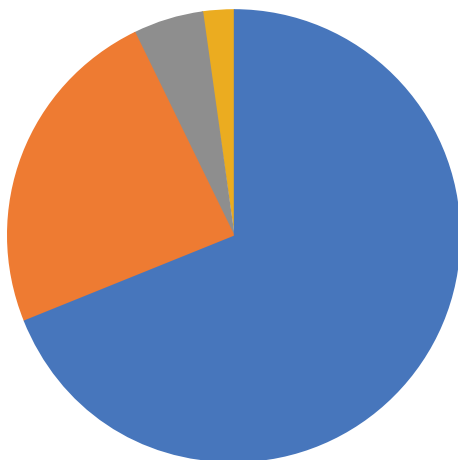
Om de geografische spreiding van de bezoekers te bepalen werd van individuele bezoekers gevraagd naar hun postcode (herkomst). Het motief werd in vier categorieën ingedeeld, te weten: Algemeen, de tijdelijke tentoonstellingen, de Kunstexpositie of de specifieke belangstelling voor Zaal 40/45. De telling resulteerde in een totaal van 3743 scores. Afgezet tegen het aantal van 4520 betalende bezoekers levert dat een respons op van 83% (vorig jaar 69%).

De verdeling is als volgt:

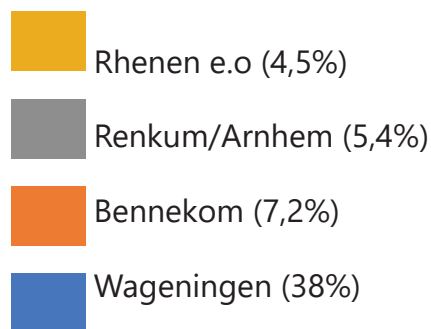
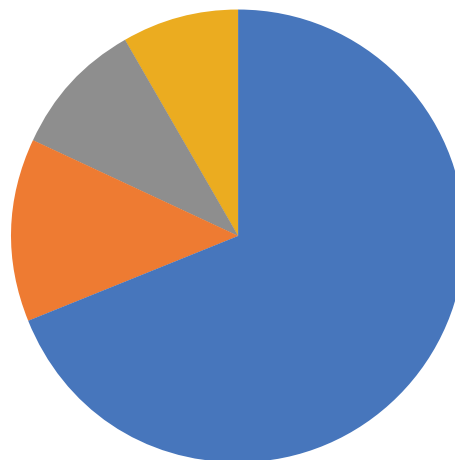
Eerste kennismaking	76.4 %
Terugkerende bezoeker	23.6 %

	2023	2022
Motief Tijd. Tentoonstellingen	24.0 %	13.6 %
Motief kunstexposities	5.1 %	9.8 %
Motief zaal 40/45	2.3 %	5.5 %

MOTIEF BEZOEKERS

HERKOMST BINNEN DE REGIO

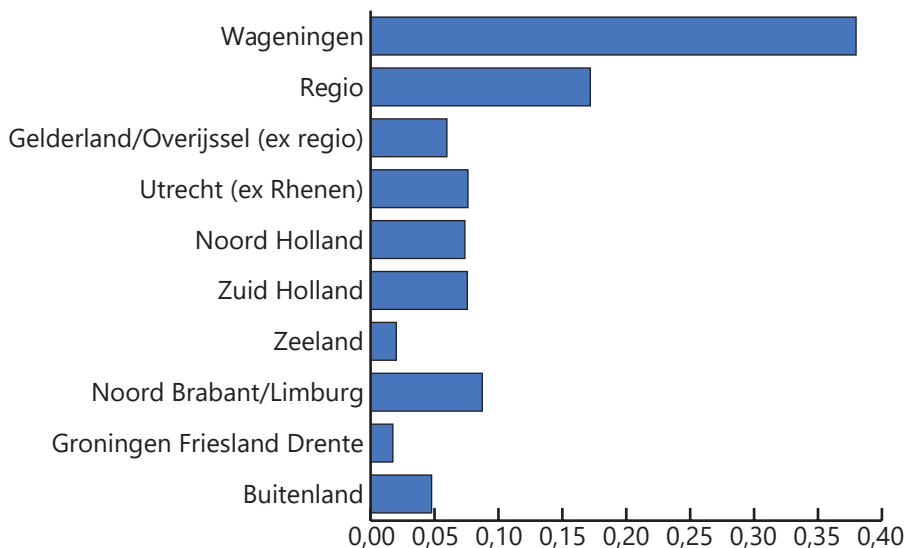

Voor de herkomst op basis van de verstrekte postcode is een indeling gemaakt voor Wageningen en directe regio (Rhenen/Veenendaal, Ede/Bennekom en Renkum/Arnhem). Daarnaast werden alle bezoekers min of meer provinciaal verdeeld op basis van postcode verspreiding gebieden. Meer dan de helft (55%) van de bezoekers komt uit de directe regio, waarvan twee derde uit Wageningen zelf.

Op basis van een landelijke verdeling komt ook meer dan de helft (ca. 57%) van het aantal bezoekers uit Gelderland. Daarvan is ca. 51% toe te rekenen aan de directe regio, dus 6% komt elders uit de provincie. Voor de provincie Utrecht geldt hetzelfde: Het totaal bedraagt 12,0%, waarvan 4,5% uit de directe regio (elders in Utrecht dus 7,5%).

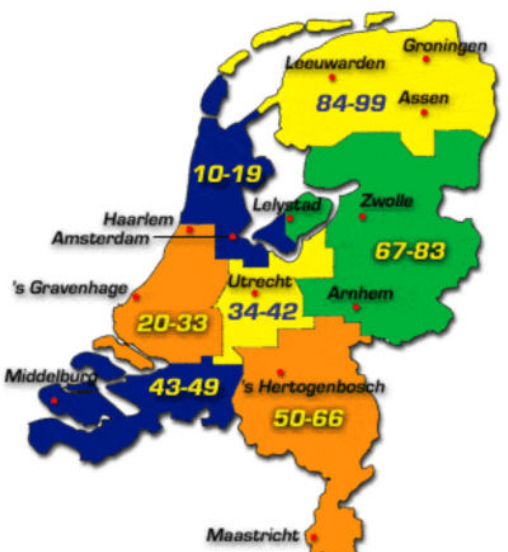
	2023	2022
Bezoekers uit Wageningen	38%	35.7%
Bezoekers regio	17.2%	15.3%
Bezoekers buitenland	4.6%	3.1%
Overig Nederland	40.2%	45.9%
Gelderland/Overijssel (ex regio)	5.4%	5.2%
Utrecht (ex regio Rhenen)	7.5%	8.8%
Noord-Holland	7.5%	8.5%
Zuid-Holland	7.3%	9.3%
Zeeland	1.9%	1.4%
Noord-Brabant/Limburg	8.6%	10.3%
Groningen/Friesland/Drenthe	1.6%	2.5%

HERKOMST BEZOEKERS

Voor de herkomst op basis van de verstrekte postcode kan een indeling worden gemaakt voor Wageningen en directe regio (Rhenen/Veenendaal, Ede/Bennekom en Renkum/Arnhem). Daarnaast werden alle bezoekers min of meer provinciaal verdeeld op basis van postcode verspreiding gebieden. Circa de helft van de bezoekers komt uit de directe regio, waarvan twee derde uit Wageningen zelf.

Op basis van een landelijke verdeling komt ook de helft (ca. 51%) van het aantal bezoekers uit Gelderland. Daarvan is ca. 45% toe te rekenen aan de directe regio, dus 6% komt elders uit de provincie. Voor de provincie Utrecht geldt hetzelfde: Het totaal bedraagt 13.2%, waarvan 4,4% uit de regio (elders in Utrecht dus 8.8%).

HERINRICHTING HISTORISCHE PRESENTATIE

Voortgang herinrichting

De huidige presentatie van de Wageningse historie is toe aan vernieuwing. Er is meer ruimte nodig, daar buigt de Bouwcommissie zich over, maar de Commissie Herinrichting moet voorlopig wachten met het verwezenlijken van de plannen, totdat er meer duidelijkheid is over de (ver)bouw(ing). Hoewel wij natuurlijk dolgraag willen starten, geeft het ons de gelegenheid om goed voorbereid aan de slag te gaan.

De commissie, bestaande uit Ben van den Berg van de Historische Vereniging Oud Wageningen, Priscilla van Leeuwen, Elly van der Velde, Jelle Vervloet en Saskia Werner, is sinds 4 september uitgebreid met Sanne Ros. Sanne heeft een bachelor Cultuurgeschiedenis (Amsterdam) en Filosofie (Nijmegen). Zij heeft theoretische kennis van het presenteren van objecten aan verschillende doelgroepen en heeft een passie voor onderzoek. Een mooie aanvulling bij onze werkgroep.

Wat wordt de rode draad van het verhaal?

Hoe laat je het interessante verhaal van de mensen in Wageningen in het verleden het beste zien? Hoe is Wageningen geworden zoals het nu is? Als rode draad voor de nieuwe presentatie van de collectie is gekozen voor het Wageningse landschap en de relatie die de Wageningers met het landschap gehad hebben. De wisselexpositie "De verbeelding van het landschap" was een mooie voorbode voor de toekomstige herinrichting.

Hierbij worden de Wageningers van nu ook niet vergeten. Het landschap heeft altijd een rol gespeeld, denk maar aan de middeleeuwse strategische ligging van de stad, de tabaksteelt en de steenfabrieken. Zelfs de komst van de voorloper van de Wageningse Universiteit is gebaseerd op de diversiteit van grondsoorten rond Wageningen (èn omdat men hoopte dat het afgelegen stadje zonder station de studenten niet zou blootstellen aan grootstedse verlokkingen).

HOE GAAT DE VOORBEREIDING?

Documentaire 'Gezichten van Wageningen'

Hoera! De documentaire Gezichten van Wageningen is klaar en Elly van der Velde van Bureau Uit de Tijd en Rita van Biesbergen en Dorien van de Laak van MUG media hebben prachtig werk verricht. We zijn erg blij met het resultaat: een waaier van Wageningers, bezigheden, meningen en ideeën over onze stad. De deelnemers zijn gefilmd op een locatie die ze bij zichzelf vinden passen en dit geeft zo een mooi beeld van het centrum en de omgeving. Het onderliggende idee is ook dat de film aansluit bij de herinrichting historische presentatie, die gebaseerd is op de diversiteit aan Wageningse landschappen.

De film werd op 28 september feestelijk gepresenteerd. Daarna was hij tijdelijk te zien in de Opkamer, terwijl er voorbereidingen werden getroffen voor permanente vertoning in de Historiezaal.

Mediatour Gelderland en Food Valley

Op 15 maart 2022 is door de betrokken wethouders van gemeenten Nijkerk, Ede, Wageningen, Barneveld en Scherpenzeel het plan "De Florerende Food Valley" aangenomen. Dit plan is een uitwerking van de vraag van de Provincie Gelderland voor de besteding van de zogeheten coronagelden, die door het Rijk zijn toegewezen.

Er is in de periode 2022-2025 in totaal €650.000,- beschikbaar gesteld, waarvan € 100.000,- geoormerkt is voor projecten rond het thema "Het verhaal van Gelderland".

Voor de "Werkgroep Erfgoed" zijn alle musea en erfgoedinstellingen in deze regio gevraagd om deel te nemen, waaronder de Casteelse Poort. Na intensief overleg is besloten dat Erfgoed Gelderland een digitaal platform bouwt, waarmee je als bezoeker op je eigen telefoon in het museum of erfgoedinstelling via een QR-code informatie kan vinden over de collectie en het tentoongestelde. Vervolgens opent zich een webpagina, waarop een afbeelding (foto, audiofragment, video, 3D animatie, spel) te zien is, vergezeld van een korte tekst. Een deel van de subsidie gaat naar Erfgoed Gelderland en alle deelnemende erfgoedinstellingen krijgen € 6.000,- om hier met professionele ondersteuning 'iets' mee te doen. Dit is een mooie en moderne aanvulling op de (her)inrichting.

Er is een sub werkgroepje gevormd, bestaande uit Elly van der Velde, Saskia Werner, Jelle Vervloet en Sanne Ros om zo'n mediatour te gaan ontwikkelen. Ter voorbereiding hebben Saskia en Sanne bij Erfgoed Gelderland hiervoor een tweedaagse training gevolgd.

Erfgoed Gelderland heeft het platform geïnstalleerd: www.erfgoedtour.nl waarop de deelnemende musea hun tours kunnen aanbieden. Ieder museum kan zijn eigen lay-out kiezen en de informatie over de gekozen voorwerpen of onderwerpen aanbieden.

We kunnen er meerdere tours opzetten. Erfgoedcentrum Scherpenzeel zet er een tour op langs historisch interessante punten in het dorp, dus buiten. Zij voegen ook dronebeelden toe. Dan zouden we ook een buitentour kunnen invoeren, aanhakend bij ons landschapsthema. Stel dat er voor het museum op je telefoon door middel van een QR-code een beeld oprijst van het kasteel zoals het er vroeger uitzag! Toekomstmuziek?

De mediatour, die nu ontwikkeld wordt, bestaat uit tien voorwerpen die op zaal te zien moeten zijn. Zij zijn de dragers van het verhaal over de verbinding tussen het landschap en de geschiedenis van Wageningen. De eerste stap is het maken van een lijst met mogelijke voorwerpen, uitgaande van de periodes/onderwerpen van de herinrichting, zoals beschreven in het Bidboek. Dat zijn er in eerste instantie te veel, maar we kiezen de krenten uit de pap!

Inventarisatie collectie

Als voorbereiding op de herinrichting wordt er een lijst gemaakt van voorwerpen die we in de toekomstige opstelling permanent tentoon willen stellen.

De eigen museumcollectie (rond de 4000 objecten!) is doorgelicht en per thema bekeken. De rode of liever groene draad hierin is het Wageningse landschap: het prehistorisch landschap, landschap als bedreiging, van industrieel naar academisch landschap, om een paar thema's te noemen.

Daarna: zijn de geschikte objecten in een goede conditie of moeten ze gerestaureerd worden? Moet er extra onderzoek worden verricht? En welke prachtige en ook belangwekkende objecten willen we in bruikleen vragen? Elly van der Velde van Bureau Uit de Tijd en Saskia Werner voeren dit project samen uit met medewerking van Imke Schlösser. Inmiddels is deze bruto lijst in een vergevorderd stadium.

Het einddoel is een definitieve lijst van objecten uit eigen collectie en geschikte bruiklenen, goed beschreven en indien nodig gerestaureerd. Dan kan straks de vormgever meteen aan de slag.

TENTOONSTELLINGEN

In 2023 bestond de Tentoonstellingscommissie (TTC) uit de volgende personen:

- Bert van den Broek
- Cliff Jurgens
- Jola Gerritsen
- Jaap Mons
- Jan Nab
- Ger Naber
- Sanne Fonteijn-Roseboom
- Jan Schakel
- Ditta van Vliet
- Hennie van Zuidam

De commissie vergaderde tweewekelijks op de woensdagochtenden, van 10 tot 12 uur. Onder verantwoordelijkheid van de TTC werden de volgende exposities georganiseerd:

- "De verbeelding van het Landschap; Wageningen op het kruispunt van 4 landschappen" (voorjaar)
- "Door de lens van Rein Heij" (zomer)
- "Eureka in de Landbouw; gouden bergen en schaduwzijden" (herfst)
- "Ben Joosten terug in Wageningen" (winter)

De Verbeelding van het Landschap

Deze expositie opende op 9 november 2022 en zou lopen tot 2 april 2023. Vanwege het succes van deze tentoonstelling is deze verlengd tot het najaar van 2023. Een tweede reden voor het verlengen was de inbedding van de expositie in een breed activiteitenprogramma. In de maanden januari, februari, maart en april werd er in samenwerking met de BBLTHK Wageningen een goed bezochte lezingenserie georganiseerd (alle vier de lezingen kenden een volle zaal) onder de titel "De strijd om het landschap". In het voorjaar werden vanuit het museum meerdere wandelingen door de vier Wageningse landschappen georganiseerd. Ook werd een fietsroute uitgezet door de Wageningse landschappen, waarvoor het museum het boekje "Een fietstocht door de historie van de Wageningse Landschappen" uitgaf. Engelstalige bezoekers aan de expositie kregen het boekje "Images of the landscape" mee naar huis, met daarin de Engelse vertaling van alle teksten van de expositie. Basisschoolleerlingen konden meedoen aan workshops waarbij geleerd werd om 'en plein-air' het landschap te schilderen. Middelbare scholieren kregen de gelegenheid om mee te doen aan een vergelijkbare workshop, maar dan met de techniek van 'graffiti'. Het verhaal achter de expositie werd gepubliceerd in het tijdschrift Oud Wageningen (50/5), terwijl in jaargang 51 in elk nummer een artikel stond over één van de vier landschappen. Rondom de expositie werd samengewerkt met de Cameraclub (tweemaal een foto expositie) en het Gelders palet (tweemaal een schilderijenexpositie); beide keren in het museum, als integraal onderdeel van de expositie. Platform Beroepskunstenaars Wageningen en andere lokale verenigingen kregen workshops en/of rondleidingen verzorgd. De speciaal voor de expositie gemaakte video 'Wageningen op het kruispunt van vier landschappen' is op verschillende social mediakanalen (waaronder YouTube) veelvuldig bekeken.

Eureka in de Landbouw

Voor het vierde jaar op rij organiseert in 2023 het museum een expositie in het kader van de Maand van de Geschiedenis (MvdG). Na tentoonstellingen over Oost-West ('Indische Sporen'), 'Aan het Werk' en 'Rampjaar 1672' is dit jaar het thema van de MvdG 'Eureka', door de TTC uitgewerkt in de expositie 'Eureka in de Landbouw; gouden bergen en schaduwzijden'. In een dertiental posters (formaat A0 en A1) wordt de ambivalentie van innovaties en de (technologische) vooruitgang in de landbouw aan de orde gesteld. Wegens succes wordt de expositie verlengd tot het eind van het jaar. Er is een Engelstalig boekje van alle teksten op de posters uitgegeven, en een groot achtergrondverhaal werd gepubliceerd in het tijdschrift Oud Wageningen. Met andere musea is afgesproken is dat in 2024 de expositie ambulant zal gaan: in het voorjaar in Impuls op de Campus van de WUR, in de zomer in het Streekmuseum Baron van Brakell in Ommeren, en de rest van het jaar in het Fries landbouwmuseum in Leeuwarden. De vertoning van de film 'Georgica' (geïnspireerd op het gelijknamige boek van Virgilius) was onderdeel van de expositie.

Door de lens van Rein Heij

Via het archief van de Gemeente Wageningen en met instemming van de familie Heij kon het museum beschikken over de complete -gedigitaliseerde- collectie van het werk van de Wageningse stadfotograaf Rein Heij, die in 2000 overleed. De ruim 25.000 foto's zijn geselecteerd op basis van een aantal verhaallijnen, en uiteindelijk teruggebracht tot een kleine 150 foto's. Deze vulden alle zalen en gangen van de eerste verdieping van het museum. Bij de opening (in aanwezigheid van dochter Edith Heij en de bekende fotojournalist Hans Aarsman) bleek meteen al de populariteit van deze tentoonstelling. Niet alleen de publieke belangstelling was overweldigend, maar ook de aandacht ervoor in de verschillende media (krant, radio, TV, sociale media) was overweldigend. In het tijdschrift Oud Wageningen verscheen een groot achtergrondverhaal over het werk en leven van Rein Heij. Voor de finissage in maart 2024 zijn plannen gemaakt voor een fotoboek en een fotoveiling en/of -verkoop.

Ben Joosten, terug in Wageningen

Met ingang van 2023 is de Opkamer in de winter geen onderdeel meer van de wisselexpositie. Op die manier creëert de TTC meer flexibiliteit om naast de twee grote wisselexposities en de MvdG (in het Koetshuis) ook kleinere en kortlopende tentoonstellingen neer te zetten. De Opkamer blijkt daarvoor bijzonder geschikt. In de maanden november en december was de Opkamer ingericht met werk van de grafisch vormgever Ben Joosten. Werk van Joosten werd in bruikleen gegeven door zijn weduwe (Emmy Eerdmans) en bevriende verzamelaar Niek Smaal. Een groot achtergrondartikel werd gepubliceerd in het tijdschrift Oud Wageningen, en enkele originele houtdrukken werden via het museum verkocht aan bezoekers.

In het voorjaar van 2024 zal de Opkamer dienen als expositieruimte voor kleurenfoto's en films van Aloys Canters, waarmee het museum een mooie aanvulling biedt op het zwartwit fotowerk van Rein Heij. De thema's en de tijdsperiode van het werk van Canters en Heij overlappen elkaar gedeeltelijk.

COLLECTIES

Dit jaar is de collectie commissie overgegaan op een ander digitaal collectie registratiesysteem. Een noodzakelijke stap omdat de leverancier stopte met support van het oude systeem; dit was verouderd en voldeed niet meer aan de eisen van deze tijd. De keuze is gevallen op een softwareprogramma van DEVENTit: Atlantis Collectiebeheer Lite met een OAI-koppeling voor www.beeldbankwageningen.nl. Het is een webbased systeem met drie aparte accounts. Een groter publiek kan nu met digitale zichtbaarheid en toegankelijkheid bereikt worden. Hoe meer de collectie openbaar wordt hoe belangrijker de (foutloze) informatie wordt. Tekstinformatie en fotomateriaal werden zorgvuldig gecontroleerd door Imke Schlösser en Mark Vogt.

In het depot is de schilderijenopslag uitgebreid met drie dubbele gaaswanden voor het ophangen van middelgrote en kleinere werken. Een geweldige verbetering voor zowel het praktisch gebruik als voor het verantwoord bewaren van onze collectie schilderijen en ander ingelijst werk.

De met vaste regelmaat uitgevoerde temperatuur en relatieve vochtigheidsmetingen in de zalen en het depot gaven geen afwijkende resultaten. De airco en bevochtigingsapparaat in het depot zorgen voor een veilige opslag situatie. De metingen worden uitgevoerd met thermohygrografen. Het is een grote wens om op een digitaal systeem over te stappen.

Ook dit jaar hebben wij de tentoonstellingscommissie ondersteund bij hun tijdelijke tentoonstellingen. Wij hebben ook zelf kleine tentoonstellingen georganiseerd. In de Torck Kamer "In Lexkes sferen", een presentatie rondom de in bruikleen gegeven houten speelgoed veerboot, die oud-burgemeester M.J. IJzerman in 1943 voor zijn kleinzoon maakte. Later is dit aangevuld met aanwinsten, waaronder de twee nieuwe werken aangeschaft met de regeling kunstaankopen van de gelden van de Vrienden. In het najaar organiseerden wij een kleine expositie in de Opkamer rondom het 35-jarig bestaan van het museum: "35 jaar weerspiegelt in 35 objecten". Opgericht in 1988 met als start een collectie van ongeveer 600 objecten is het museum uitgegroeid tot wat het nu is, met een collectie van meer dan 4000 objecten.

Dit jaar hebben we weer een aantal werken van August Falise kunnen opnemen. Blij verrast waren we met de schenking van het plaatdeel van de anatomische atlas van Falise uit 1923. Uit eigen middelen hebben we een bronzen plaquette uit 1925 met de afbeelding van Joan Beuker (1862-1925 - oprichter van de papierfabriek in Renkum) en een gipsen beeld uit 1919 van een liggend naakt kunnen aanschaffen. Met hulp van de financieel bijdrage van de Vrienden van het museum kon een bijzonder keramiek beeldje "Javaanse jongen" (1904-1907) worden aangekocht.

Een andere opmerkelijke aanwinst is de schenking van bijna het hele oeuvre van Toon Lukkassen (1913-1960) door diens dochter Johanna Lukkassen. Hij was grafisch ontwerper, die ook voor Zomer en Keuning heeft gewerkt en in zijn vrije werk bijzondere religieuze tekeningen maakte. Voorbereidingen voor een overzicht van deze bijzondere grafische (sier)kunstenaar en tekenaar zijn gemaakt voor een expositie in januari 2024.

De collectie commissie werkt mee aan het project "Het verhaal van Gelderland Matrix" van Erfgoed Gelderland. Een samenwerkingsproject van Gelderse musea die gezamenlijk het verhaal van Gelderland vertellen aan de hand van zeven tijdzones en zeven thema's.

Buiten het museum is de collectie ook actief geweest: Er is door Willem Groenewegen meegewerkt aan een kunstproject op de Margrietschool. Er is een bijdrage geleverd aan de expositie in het Odense huis. Voor de jaargang 2023 van het tijdschrift Oud Wageningen zijn door Saskia Werner wederom artikelen geschreven voor de themaserie "Wageningen op Doek".

In de loop van het jaar zijn verschillende webinars gevolgd over collectie registratie en de mogelijkheden in de toekomst, er zijn zoombijeenkomsten gevolgd die georganiseerd waren door het netwerkorganisatie SMH40-45 en de SMH inspiratiedag in Amersfoort is bezocht.

In de loop van het jaar hebben we afscheid genomen van Tessa de Vries. We danken haar voor haar grote bijdrage aan het Johan Haak project. Halverwege het jaar hebben we Sanne Ros kunnen verwelkomen, zij werkt aan de herinrichting van de historiezaal en het ontwikkelen van een mediatour. In bijlage 1 is een totaaloverzicht van alle aanwinsten te zien.

EDUCATIECOMMISSIE

De Educatiecommissie heeft in het verslagjaar een aantal projecten uitgevoerd.

- Gijsbert, een jongen in de Middeleeuwen, groep 5/6 basisschool
- WO2: Van evacuatie tot Capitulatie, een project over de oorlog in Wageningen e.o. groep 7/8 basisschool.

Verder zijn er workshops georganiseerd, Kinderactiviteiten op een woensdag tijdens schoolvakanties naar aanleiding van een expositie.

De Workshop "Wageningse Landschappen" heeft plaatsgevonden op woensdag 1 maart en was een succes met ongeveer 10 kinderen.

Personele bezetting/werving:

Beide werkgroepen bestaan in wisselende samenstelling uit de volgende personen:

- Gijsbert: Bert van de Broek, Marianne Withagen, Dini Meurs, Jan Oude Voshaar en Ton Delhez
- WO2: Roeland Janssen, Loes Mulder De Nijs, Monique van de Maessen, Bert van de Broek en Ton Delhez

Aanpassingen/vernieuwingen/organisatie:

- Voor het project Gijsbert is de Brouwkelder ingericht in de sfeer van een bierbrouwerij en wordt tijdens het bezoek opengesteld en krijgen leerlingen een rondleiding in deze gewelfde kelder. Het verwerkingsmateriaal is hier en daar aangepast en enkele kopieën worden voor de presentatie in kleur aangeboden.
- Voor het project WO2 zijn de foto's van het evacuatiespel aangepast. Voor de verwerkingsbladen in de bevrijdingszaal zal een professional aangetrokken worden om ook deze materialen nog meer up to date te maken.

Verder is een schema ontwikkeld dat goed inzicht geeft aan de medewerkers over de organisatie van de werkwijze van een klas in de Casteelse Poort. Het schema is te gebruiken met verschillende leerlingaantallen/ beschikbare medewerkers.

Verder is hard gewerkt aan het opslagsysteem. Alle materialen zijn goed opgeslagen.

Educatie:

Om de werkgroep nieuwe/andere inzichten te verschaffen en elkaar in een andere setting te ontmoeten wordt ernaar gestreefd naar een zinvol bezoek aan een museum in de omgeving.

GEBOUW EN BEVEILIGING

In 2023 is een tweetal acties ondernomen om de beveiliging van het gebouw en de collectie te verbeteren. Het gaat hier om de inbraakbeveiliging en de objectbeveiliging. De inbraakbeveiliging is gemoderniseerd. Het analoge beveiligingssysteem is vervangen door een digitaal systeem. Het analoge systeem voldeed niet meer omdat de controlekamer van de beveiligingsdienst inmiddels ook uitsluitend met een digitaal systeem werkt. Hiermee is bereikt dat de inbraakbeveiliging ook voor de toekomst verzekerd is.

Verder is de objectbeveiliging aanmerkelijk verbeterd. Op zaal is een viertal camera's geplaatst, die door middel van schermen met geheugenopslag zijn verbonden met de balieruimte. Hierdoor kan een essentieel deel van de geëxposeerde objecten door de baliemedewerkers worden geobserveerd. Deze aanpassing was noodzakelijk in verband met de toestemming van eigenaren voor het in bruikleen geven van museale objecten en de daarmee samenhangende verzekering.

Vanwege het ruimtetekort heeft het museum al geruime tijd verbouwingsplannen. Deze zijn in 2023 geconcretiseerd in de vorm van tekeningen en een maquette te zien op onze website, gemaakt door architectenbureau Roza. Het plan gaat uit van een gefaseerde uitvoering, waarbij de eerste fase bestaat uit de realisering van de multifunctionele 'Zomerzaal' op de begane grond. Hiermee bereiken we dat de J.J. de Goedezaal vrijkomt voor uitbreiding van de expositie van onze historische collectie. Voorafgaand aan de vergunningaanvraag zijn de plannen in 2023 tweemaal voorgelegd aan de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit van de Gemeente Wageningen, die hierover nog geen finaal oordeel heeft gegeven.

WINKEL & BALIE

Winkel

De omzet van de winkel bedroeg in het verslagjaar € 4.007, bijna het dubbele als in 2022, maar altijd nog fors lager dan het topjaar 2019 (bijna €7 mille).

Een groot deel van de behaalde omzet was te danken aan boeken over het landschap, de uitgaven van HVOW (zoals het leesplankje en Ayuwohh).

Daarnaast is op bescheiden schaal begonnen met uitbreiding van het assortiment om de winkel meer aanzien te geven. De aanpassing van het interieur is in volle gang en zal in 2024 worden afgerond. Ook wordt een koffiecorner gerealiseerd.

In 2023 is Anne Marijke Chabot-Rutten aangetreden als nieuwe winkel en balie coördinator. Eind 2023 is onder haar leiding een (drievrouws) commissie samengesteld met Thuur Westerman en Jetty Buma. Begin 2024 konden we een groot aantal nieuwe vrijwilligers verwelkomen voor de winkel en balie-diensten.

Balie

Door de nieuwe gezichten en inzichten werden in het verslagjaar de nodige wijzigingen doorgevoerd.

Door de financiële injectie van de Gemeente “Wageningen aantrekkelijk” was er ruimte om te investeren in een moderne en toegankelijke entree. Meest in het oog springend zijn de schuifdeuren van het tochtportaal. Het project zal worden afgerond in het eerste halfjaar 2024.

Om de onderlinge band te versterken en de medewerkers bij te scholen werd een viertal groepsbijeenkomsten gehouden. Bij de baliemedewerkers zal meer en meer de nadruk komen te liggen op de taken als gastvrouw/heer. Niet alleen in de koffiecorner, maar vooral als gids die bezoekers kan begeleiden in de rondgang door het museum.

COMMUNICATIE EN PUBLIC RELATIONS

De PR-en Evenementencommissie is verantwoordelijk voor de publiciteit rondom de activiteiten van het museum. De commissie regelt persberichten voor de media, verzorgt de berichten voor op de website en social media en regelt posters en folders. De commissie draagt bij aan een goede interne communicatie. Op lokale evenementen zorgt de commissie voor een leuke stand. De commissie onderhoudt contact met de vereniging Vrienden van de Casteelse Poort.

De commissie verzorgt publiciteit op verzoek van en in samenwerking met andere commissies zoals de tentoonstellingscommissie, de educatiecommissie, de kunstcommissie en het kantoor.

Nieuwsbrieven

Tweemaal per jaar in mei en oktober zorgt de commissie dat er een papieren nieuwsbrief verschijnt en ongeveer tweemaandelijks een digitale nieuwsbrief over nieuwe exposities.

De papieren nieuwsbrief informeert vrijwilligers en de Vereniging Vrienden van de Casteelse Poort over de activiteiten en plannen van het museum. Het bevat berichten van bestuur en alle commissies. Dit jaar was er zoveel nieuws te melden dat de nieuwsbrieven niet uit twee maar uit drie A4tjes bestond. De oplage is 250 stuks.

De digitale nieuwsbrief is gekoppeld aan de website. Zodra er nieuwe exposities zijn attenderen we vrijwilligers, de vereniging Vrienden van de Casteelse Poort en abonnees (belangstellenden die zich hiervoor hebben opgegeven) daar met een email op.

Evenementen

Sinds vorig jaar is het organiseren van evenementen als opdracht toegevoegd aan de commissie. Evenementen kunnen ervoor zorgen dat het museum nieuwe doelgroepen bereikt, dat het museum vaker en op een andere manier in het nieuws komt dan alleen een plek waar je dingen kunt bekijken. Je kunt er ook dingen doen, deelnemen aan discussiegroepen, aan wandelingen en fietstochten. Je kunt luisteren naar gedichten, muziek en sprekers. En er zijn kinderactiviteiten.

De eerste evenementen die georganiseerd zijn, zijn gekoppeld aan het thema van de tentoonstellingen. Bij haar expositie De kracht van Hoop hield Anyta Holst op een zondagmiddag een voordracht van gedichten en speelde Hannah Degenaar viool.

Thema terras

Nieuw dit jaar waren de thema terrasbijeenkomsten op het pleintje voor het museum. Door het organiseren van buitenactiviteiten maken we zichtbaar dat er andere activiteiten bij het museum te doen zijn dan alleen binnen dingen kijken, dat er dynamiek is, dat er iets te beleven is.

Viermaal organiseerden we op een zondag een thema terras, tafeltjes, stoelen en parasols en consumpties gingen naar buiten, wat een ontspannen sfeer uitstraalt. Er is plaats voor 20 deelnemers. Op de eerste bijeenkomst was het gebruik van Artificial Intelligence het gespreksonderwerp bij de expositie van Wim de Haas. Op de tweede maakten de bezoekers een filosofische reis door het landschap, bij de tentoonstelling over de vier landschappen. De derde bijeenkomst was een muzikaal terras, met aandacht voor het 50-jarig bestaan van de Wageningse muziekgroep Folcorn, die voor de gelegenheid natuurlijk ook een optreden gaf.

Op de laatste bijeenkomst wisselden vrijwilligers en bezoekers van gedachten over de toekomst van het museum.

Uiteraard ben je bij deze activiteit afhankelijk van het weer, het terras is noodgedwongen ook naar binnen verplaatst. De leuke ervaringen die we met de terrassen opgedaan hebben, maken dat we deze volgend jaar zullen voortzetten.

Kinderactiviteiten

De commissie ontwikkelde creatieve kinderactiviteiten. Deze workshops kondigen we aan op de website, inschrijven is noodzakelijk. De activiteit duurt 1-2 uur. Er waren steeds voldoende deelnemers, ouders kunnen ondertussen het museum bekijken.

Workshops waren:

- Diepzeeduiken, bij de expositie Natuur-kunst-stof van Gelske Kwikkel.
- Halloweenmasker maken.
- Camera obscura, een foto maken met een schoenendoos, bij de tentoonstelling van Rein Heij.
- En er is een nieuw museumvriendje: Muis Mik! Hij neemt de kinderen mee op speurtocht door het museum.

Avondopenstelling in Kerstsfeer

Een traditie is de Avondopening op vrijdag voor kerstmis, het museum is dan vrij toegankelijk en te bezichtigen en er treden koren op. De bezoekers trakteren we op een glas glühwein of thee. De bedoeling is dat de koren buiten, voor het museum optreden, dit jaar was het daarvoor te koud, het gebeurde binnen. De belangstelling is groot, het evenement blijft op de rol staan voor volgend jaar.

Lokale evenementen

Uiteraard haakt het museum aan bij bestaande (jaarlijkse) Wageningse evenementen zoals Open Monumentendag. De PR en Evenementencommissie was in 2023 betrokken bij de Molenmarkt, Wageningen Vitaal en de Culturele Ronde van Wageningen met Montmartre aan de Rijn.

Vernieuwing website

De website is vernieuwd door webdesigner Wim de Vos van Web-care. Het beheer van de website is nu eenvoudiger door het gebruik van WordPress. De website is overzichtelijker voor bezoekers en gebruiksvriendelijker voor de vrijwilligers die de website beheren.

Op de website is steeds het laatste nieuws te vinden. Aankondigingen van komende tentoonstellingen en activiteiten, informatie over de huidige tentoonstellingen.

Gekoppeld aan de website is de digitale nieuwsbrief, hiermee attenderen we door middel van een email vrijwilligers, de Vrienden van de Casteelse Poort en abonnees op de huidige tentoonstellingen.

De vereniging Vrienden van de Casteelse Poort heeft hun website ondergebracht bij de nieuwe website van het museum.

Social Media

We gebruiken social media: Facebook, Instagram, X voor aankondigingen en sfeerreportages van openingen van exposities. Op Facebook en Instagram groeit het aantal volgers. Ook sluiten we aan bij Proef Wageningen en Cultuur in Wageningen.

Organisatie

Binnen de PR en Evenementencommissie is er een taakverdeling:

- Annelies Hoogmoed, voorzitter, oude media, drukwerk begeleiding, nieuwsbrieven, kantoor-overleg (achtervang Facebook en website)
- Marlou Kursten, beheer Social Media (Facebook, Instagram, X, Proef Wageningen, Cultuur in Wageningen) (achtervang website)
- Elisabeth van Strien, beheer website, redactie nieuwsbrief
- Hannie Gnodde, organisatie van evenementen, ontwikkelen nieuwe activiteiten (achtervang Instagram)
- Anne Marijke Rutten, organisatie van evenementen, ontwikkelen nieuwe activiteiten

De commissie kan rekenen op hulp van medevrijwilliger Jaap Mons voor het maken van foto's. Voor het drukwerkontwerp maakt de commissie gebruik van de diensten van Michel Hildebrand. Voor de website verleent Wim de Vos ondersteuning.

Daan van der Sleen is voor de commissie de contactpersoon van het bestuur. De commissie is bereikbaar via studio@casteelsepoort.nl

pr@casteelsepoort.nl is in gebruik voor aanmeldingen voor de evenementen.

BIJLAGE 1

Lijst aanwinsten 2023

- 3037 Plaatdeel Anatomische Atlas August Falise met tekeningen van I. P. Cruyff, 1923, schenking dhr. A.A. Hogdorn, Schaarsbergen
- 3038 Ben van Londen, olieverfschilderij op paneel: Landschap met rivier (Neder-Rijn) schenker anoniem
- 3039 August Falise, gipsen beeld "Liggend naakt" 1919 aankoop, dhr. A. Wind, Raalte
- 3040 August Falise, bronzen plaquette van Joan Beuker, 1925, aankoop, mevr. A Bloem, Amsterdam
- 3041 Ben van Londen: pentekening, Het Lexkesveer te Wageningen, schenking Dhr. J. van Nielen Wageningen
- 3042 August Falise, beeld van een knielende Javaanse jongen ca 1904/1907 aankoop met gelden Vrienden
- 3043 H.M. Mos, M.G. Schenk: Geuzenliedboek 1940-1945 schenking anoniem afgestaan
- 3044 Wien, Wilhelmina getuigschrift, dipl.steno en machineschrijven, getypte gedichten over de oorlog 1941 e.v.
- 3045 Rol tekeningen en verhaaltjes bij het afscheid van juf Tiny uit Wageningen, schenking E. Vogt, Bennekom
- 3049 Duit, Hollandia 1707, schenking van een Litouwse vluchteling vondst in de Uiterwaarden met een metaaldetector
- 3050 Vier speldjes van Van der Kolk Forddealer te Wageningen, schenking Hist. Ver. Oud-Wageningen
- 3051 Luidklok van de Buurtse School aan de Eerste Buurtseweg te Wag., bruikleen J. Elsenaar, Wageningen
- 3052 Stenen console van voormalige villa Pomona te Wageningen, bruikleen J. Elsenaar, Wageningen
- 3053 Hennie Zuidam, gouache "Gezicht op de Veerweg" 2023, aankoop van het museum
- 3053 Johan Haak, aquarel: De Veerweg vanaf de Westberg; gesigneerd 1947, schenking Museum Veluwezoom
- 3055 Sabbatlamp met zes olielampjes schenking van dhr. T. Delhez
- 3056 Toon Lukkassen, tekening zelfportret Toon Lukkassen, 1936 schenking mevr. J Lukkassen Spanje
- 3057 Toon Lukkassen, affiche poster: Jubo II NCRV, 1954, schenking mevr. J. Lukkassen Spanje
- 3058 1-2 Toon Lukkassen tekeningen uit de Bergrede van Jezus, schenking mevr. J Lukkassen Spanje
- 3059 Toon Lukkassen, tekening: "Onze Vader", gesigneerd, 1935, schenking J. Lukkassen Spanje
- 3060 Toon Lukkassen, potloodtekening van het hoofd van een vrouw schenking Mevr. J. Lukkassen Spanje

3061	Toon Lukkassen, tekening: Arnhem, Sonsbeek "De Boerderij", schenking Mevr. J. Lukkassen Spanje	
3062	Toon Lukkassen, houtskooltekening Portret van een man, schenking Mevr. J. Lukkassen Spanje	
3063	Toon Lukkassen, koolkrijttekening: "Maria Onbevleete Ontvangenis", Mevr. J. Lukkassen Spanje	
3064	Toon Lukkassen, tekening: de verloving van Toon Lukkassen met Reini, 1935, schenking idem	
3065	Toon Lukkassen, Daphne verandert in een Laurierboom	schenking idem
3067	Toon Lukkassen, tekening op hout: "St Franciscus van Assisi"	schenking idem
3068	Toon Lukkassen, tekeningen: drie episoden uit het leven van Maria	schenking idem
3069	Toon Lukkassen, tekening portret van een man met snor en pet	schenking idem
3070	Toon Lukkassen: tekening Vrede op aarde, 1933	schenking idem
3071	Toon Lukkassen, tekening "ADVENIAT REGNUM TUUM"	schenking idem
3072	Toon Lukkassen tekening portret van een man met snor; gesigneerd, 1932	schenking idem
3073	Affiche "Ben Joosten terug in Wageningen" schenking Niek Smaal, Wageningen	
3075	Tien objecten Nederlandse Rode Kruis Wageningen	schenking Gemeente Wageningen
3076	Papieren zakje van sigarenmagazijn CH. L.J. Meyvaert, Grindweg	schenking Gemeente Wageningen
3077	Certificaat Schimmelpenninck Marca Selecta met Spaanse tekst	schenking Gemeente Wageningen

NB Door de hoeveelheid van materiaal is nog niet al het geschonken werk van Toon Lukkassen ingeschreven.

BIJLAGE 2

Vrijwilligers actief in 2023

Iedje Albersen
Mario Amati
Eric Bakkum
Jan-Rienk Bloembergen
Sylvia Bomer
Joke Bouwman-Bongaards
Arnold Braaksma
Bert van den Broek
Jettie Buma
Ton Delhez
Egbert Egberts
Greet Eijkelenboom
Ineke van Elk
Jan Figge
Sanne Fonteyjn-Roseboom
Jean Gardeniers
Annie van Gelder
Jola Gerritsen
Hannie Gnodde
Willem Groenewegen
Theo Guiking
Thea Hagen
Ans van der Heijden
Wim Heijman
Annelies Hoogmoed
Anneke Jaarsma
Roeland Janssen
Cliff Jurgens
Sonja Kruitwagen
Marlou Kursten

Priscilla van Leeuwen
Ard de Leur
Kees van Loon
Dini Meurs-Leander
Jaap Mons
Loes Mulder-den Nijs
Jan Nab
Ger Naber
Jilles van Nielen
Jan Oude Voshaar
Dick Pepplinkhuizen
Sanne Ros
Anne Marijke Rutten
Jan Schakel
Imke Schlösser
Henk Schroder
Heleen Siegmann
Huib Silvis
Daan van der Sleen
Evelien Storch
Elisabeth van Strien
Erik van Tiel
Liesbeth Tuijnman
Martin Verstegen
Mariet Verstegen-Spiertz
Jelle Vervloet
Ditta van Vliet
Mark Vogt
Gerrie de Vos
Jan Vreugdenhil

Saskia Werner
Thuur Westermann - Welling
Freerk Wiersum
Marianne Withagen
Ellen Zaal
Hennie van Zuidam
Wolter van der Zweerde
Monique Zwetsloot